

Projekt ma na celu badanie cielesnych wyrazów religijności świeckich chrześcijan w Egipcie w późnej starożytności (IV-IX w. n.e.). Badania prowadzone są z perspektywy tzw. religii przeżywanej (ang. lived religion) i religii ucieleśnionej (ang. embodied religion). Jest to podejście, które rezygnuje z zajmowania się strukturami i systemami religijnymi na rzecz zainteresowania jednostką. W przypadku późnoantycznego chrześcijaństwa chodzi tu o przeniesienie ciężaru ze struktury kościelnej czy debaty teologicznej na indywidualne wyobrażenia religijne, język religijny a przede wszystkim konkretne akty religijne. Projekt przykłada zasadniczą wagę do tzw. religii ucieleśnionej (ang. embodied religion), to jest gestów, postaw czy dystansów (czyli proksemiki) w aktach religijnych. Podejście w duchu religii przeżywanej jako punkt wyjścia przyjmuje badanie zachowań konkretnych osób, przyjmując, że jednostka jest jedynym podmiotem działań religijnych oraz, że zachowania te mogą być zmienne w zależności od sytuacji. Krótko mówiąc, w projekcie zakłada się, że postawy, gesty i zachowania chrześcijanina nie muszą, i z reguły nie odzwierciedlają norm teologicznych i moralnych wypracowanych przez Kościół instytucjonalny.

Innowacyjny charakter projektu polega na zainteresowaniu religijnością świeckich. O ile w badaniach nad współczesnymi zjawiskami religijnymi nie jest to żadne novum, to w wypadku społeczności starożytnych zainteresowanie takie pojawiło się dopiero w ostatnich latach. Nie może to dziwić, bowiem same dostępne nam źródła starożytne zostały wytworzone przede wszystkim w środowiskach kościelnych i klasztornych, i traktują o zagadnieniach nurtujących ich autorów.

Mówiąc krótko, projekt bada, jakim językiem zostało opisane w źródłach ciało ludzi świeckich w kontekście ich aktywności religijnej oraz jak świeccy manifestowali swoją tożsamość religijną w gestach takich jak klękanie, czynienie znaku krzyża, postawa modlitewna, miejsce zajmowane w świątyni itp.

Aby odpowiedzieć na te pytanie badaniu poddane zostają cztery grupy tekstów źródłowych z obszaru późnoantycznego Egiptu, zachowane po grecku, koptyjsku i arabsku.

1. Kanony kościelne. Kolekcje kanoniczne specyficzne dla Egiptu (kanony Pseudo-Atanazego, Pseudo-Bazylego, pseudo-Hippolita) pozwalają nam nakreślić wizerunek świeckich, tak jak postrzegano ich z perspektywy duszpasterskiej, a więc przede wszystkim przez pryzmat zachowań nieakceptowanych przez ówczesną wizję przez moralności chrześcijańskiej.
2. Zbiory cudów. Kolekcje cudownych interwencji świętych powstawały w centrach ich kultu celem dokumentacji a przede wszystkim promocji danego ośrodka. Ponieważ kierowane je przede wszystkim do wiernych świeckich, opisują – nieraz z detalami – typowe zachowania wiernych w miejscach kultu. Badaniom zostają poddane cztery takie zbiory: cuda św. Menasa z Abu Mena (zachowane w kilku wersjach po koptyjsku, grecku i arabsku), św. Cyrusa i Jana z Menuthis, św. Fojbammona z Theodosiopolis i św. Kolluthosa z Lykopolis.
3. Homilie. W późnoantycznym Egipcie regułą nie było wygłaszanie kazań tworzonych przez kaznodzieję na potrzeby danej okazji, ale odczytywanie homilii przypisywanych wybitnym autorom chrześcijańskim z przeszłości. Wśród tych kazań mamy grupę wyraźnie adresowaną do świeckich – pomaga nam ona poznać treści faktycznie przekazywane przez Kościół instytucjonalny wiernym, szczególnie koncepcję ciała chrześcijańskiego.
4. Teksty dokumentowe. W przeciwstawie do powyższych grup, mamy tutaj do czynienia ze świadectwami wytworzonymi przez konkretne osoby świeckie w codziennych sytuacjach. Widzimy w nich język religijny i religijne potrzeby wyrażane w sposób bezpośredni. Możemy też w oparciu o nie wnioskować o zróżnicowanym stopniu artykulowania chrześcijańskiej tożsamości przez różne osoby.